

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ КУЛЬТУРИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Люльченко В.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Саранюк Д.О.

здобувач першого (бакалаврського рівня) вищої освіти факультету інженерно-педагогічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Освітньо-професійні програми закладів вищої освіти передбачають опанування здобувачем фахових дисциплін та дисциплін вільного вибору для формування професійних компетентностей. Але освітній процес крім підготовки до професійної діяльності повинен передбачати підготовку майбутніх фахівців до безпечної професійної життєдіяльності. А саме готовність до прийняття оптимальних рішень із створення безпечних умов праці. Отже, заклад вищої освіти має відігравати особливу роль у формуванні безпекової компетентності – тобто вміти протистояти новим негативним викликам здоров'ю та життю людини [3, с. 128].

Головним пріоритетом розвитку держави і суспільства є попередження захворювань та летальних наслідків серед громадян держави. При формуванні освітнього процесу в закладі вищої освіти потрібно враховувати вимоги, які викладені в «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років» та «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки». Дане передбачає підготовку здобувачів вищої освіти до безпечної діяльності у системах людина-людина, людина-природне середовища тощо. Ще одним вагомим стимулом до формування безпекової компетентності у майбутніх фахівців є статистичні дані, які демонструють високий рівень виробничого травматизму та професійних захворювань серед працівників різних галузей. Це якраз і вказує на низький рівень сформованої культури безпеки у працівників.

Головну роль для формування безпекової компетентності відводиться інтегрованим дисциплінам безпекового циклу. Для освітнього рівня «бакалавр» викладається дисципліна «Безпека життєдіяльності та Охорона праці», а для освітнього рівня «магістр» – дисципліна «Цивільний захист та Охорона праці в галузі». Дані дисципліни забезпечують виконання «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» [1, с. 236]. На практиці це буде мати вигляд, як опанування професійних умінь та готовність до створення безпечних

умов праці.

Науковці частково приділяють увагу саме підготовці фахівців, що зможуть адекватно реагувати на виклики у надзвичайних ситуаціях. Освітній процес закладу вищої освіти повинен передбачати використання інноваційних методів навчання [4, с. 338]. Суттєвими є праці науковців Н. Баличевої, Л. Краченко та А. Пашкова, що потрібно зосередити увагу саме на формуванні «культури безпеки». Дане поняття поєднує дві складових, як «безпека» – стан коли кому-небудь нічого не загрожує та «культура» – сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, що передається від покоління до покоління. Тобто можна розуміти «культура безпеки», як накопичення безпекових знань, що були отриманні з перших кроків дитини та доповнювались протягом життя.

Крім вище викладеного, слушною є позиція С. Дембіцької, що на процес формування культури безпеки у здобувачів вищої освіти впливає і стан безпечного освітнього середовища в закладах вищої освіти та організація тренінгів із залученням відповідних фахівців [2, с. 795]. Також з позиції дослідника Л. Сушло стає зрозумілим, що для підсилення, поглиблення та розширення безпекових знань у здобувачів вищої освіти при викладанні дисциплін потрібно впровадити безпекові дисципліна вільного вибору. Крім вище викладеного потрібно звернути і увагу на виховний процес. Адже виховні години безпекового циклу передбачають формування безпекової поведінки майбутніх фахівців у процесі професійної діяльності.

Важливість безпекового виховного компоненту при отриманні рівня вищої освіти підтверджується працею К. Горбунової та В. Курепіна, які зосереджують увагу на такі аспекти, як формування предметних умінь та навичок працювати не тільки в безпечних умовах, але і в умовах реального ризику з осмисленням загальних проблем ризику, безпеки та небезпеки. Вироблення психологічної стійкості, сміливості, рішучості, готовності діяти з врахуванням ризиків. Особливо потрібно звернути увагу на розвиток особистих якостей для безпекової взаємодії людини і суспільства, а саме далекоглядність, гуманність та оптимістичність. Результат успішного виховного процесу буде мати вигляд, як здатність до уяви можливих небезпечних ситуацій з прогнозованим вирішенням, а також вміння проектувати можливі варіанти впливу шкідливих або небезпечних факторів.

Вище викладене передбачає, що формування безпекової культури в майбутнього фахівця практично будь-якої галузі можна розділити на певні етапи. Початок формування безпекової культури є отримання перших знань від батьків (або тих хто виконує їх обов'язки), закладів дошкільної освіти.

наступний етап настає у середовищі закладів загальної середньої освіти, в закладі професійно-технічної освіти, закладів вищої освіти тощо. Зокрема ключовий етап формування безпекової культури зосереджений під час професійної діяльності, адже тут фахівець використовує набуті знання та сформовані уміння у реальних умовах праці.

Отже, враховуючи даний аналіз ми можемо вважати заклад вищої освіти, як оптимальне середовище формування «безпекової культури» у майбутнього фахівця різних галузей. Даного можна досягти під час викладання фахових дисциплін та дисциплін вільного вибору безпекового характеру, проведенням безпекових виховних заходів, зустрічей та тренувань із залученням відповідних фахівців. Розвиток практичних умінь буде відбуватися під час проходження практичних, самостійних та індивідуальних видів робіт. Результат освітнього процесу буде мати вигляд, як готовність на високому рівні до попередження та профілактики професійних ризиків та стимулювання до безпекової самоосвіти, безпекової самоосвітньої діяльності та безпекової самореалізації.

Список використаних джерел

1. Баличева Н.В. Формування готовності студентів до здорового способу життя в процесі вивчення дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності». *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути*: тези доп. III Міжн. Наук.-практ. інтер.-конф. 11–12 серп. 2021 р. Дніпро, 2021. С. 235–237. URL: <http://surl.li/euqdy> (дата звернення: 28.03.2024).

2. Дембіцька С. В. Розвиток культури безпеки у здобувачів вищої освіти в умовах надзвичайних ситуацій. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 листопада 2023 року). Київ, 2023. С. 792–794.

3. Кравченко Л.В. Шляхи підвищення ефективності засвоєння дисципліни «безпека життєдіяльності» здобувачами педагогічних закладів вищої освіти. *Вісник науки та освіти*. Кривий ріг, 2022. №6(6) С. 126-134. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/3299/3314> (дата звернення: 20.01.2023).

4. Супрович М., Шутяк О. Концепція сталого розвитку при вивченні «Безпекових» дисциплін. *Інновації в сучасній освіті: методологія, технологія, дидактичні та виховні аспекти*. Монографія. 2023. С. 329–342.